

Az ipari szövetkezetek közművelődési helyzete

Az ipari szövetkezetek közművelődési helyzetét és a fejlesztés feladatait vitatta meg legutóbbi ülésén az Országos Közművelődési Tanács. Az OKT legutóbb 1978-ban tekintette át a szövetkezeti közművelődési tevékenységet. Az azóta eltelt időszakban — mint azt az OKISZ előterjesztése hangsúlyozza — számottevően javult a közművelődési munka, s a korábbinál megalapozottabb lett az együttműködés a különböző társszervezetekkel. A szövetkezetek képviselői részt vesznek a megyei művelődési bizottságok és a különböző fórumok munkájában, s mindez segíti az anyagi és szellemi erő koncentrációját, valamint a különböző együttműködési megállapodások hatékonyabb megvalósítását.

A jelentés a kulturális munkát nehezítő tényezőket elemezve megállapítja: csak néhány nagyobb szövetkezeti vállalatnál dolgozik szakképzett népművelő, magas a fluktuáció a szövetségek közművelődési tisztségviselői körében, és a klubok vezetői között is. Egy másik jellemző gond: jelenleg a szövetkezetek 25 ezer dolgozója van gyermekgondozási szabadságon, s bár történtek kezdeményezések szakmai képzettségük emelésére, az elért eredmények meglehetősen szerények.

A szövetkezeti közművelődési munka irányítói továbbra is a munkahelyi közművelődés fontos bázisainak tekintik a szocialista brigádokat, amelyek tagjai jelentős számban vesznek részt a különböző szövetkezeti klubok,

a művelődési közösségek és csoportok munkájában. Az utóbbi években egyébként változott a szövetkezeti klubok szerepe is: sok helyen létrejöttek a különböző művelődési kisközösségek, réteg- és nyugdíjasklubok, hobibikörök és honismereti csoportok, amelyek a résztvevők érdeklődési körének megfelelő, vonzó elfoglaltságot képesek kínálni.

Az OKT elé került jelentés végül szól a következő évek legfontosabb közművelődési feladatairól. Az egyik lényeges megállapítás: a művelődési munka differenciált tervezése során az eddiginél jóval határozottabban figyelembe kell venni a különböző alkalmazotti rétegek gyakran erősen eltérő művelődési igényeit.

Divatos orvosi szakmák - társadalmi igények

Közel fél évszázadon át küzdöttem a radiológia hazai elismertetéséért. Azért, hogy a radiológiát az orvostudomány olyan teljes értékű ágának tekintsék a diagnosztika és a terápia területén, mint például a nőgyógyászatot. A radiológus nem fényképész, aki kollégái számára felvételeket készít, s nem masinista, aki valamiféle rejtélyes gépek kezelője, s végrehajtja kollégái utasításait — írta dr. Zsebők Zoltán professzor, a Radiológiai Klinika néhai igazgatója a Lépcsőfokok című könyvében.

Az idézetből kitetszik, hogy az úgynevezett hiányszakmák létének mélyre nyúlnak a gyökerei. Kitűnik az is, hogy egyik legfőbb oka magában az orvostársadalomban kialakult értéktétel, az egyes szakterületek rangsorolása. S bár ma már senki sem vonhatja kétségbe a radiológia kiemelkedő fontosságát a bajmegállapításban és a gyógyításban, még mindig nincs annyi radiológus, mint amennyit az egészségügyi ellátás igényelne. Az ilyen állások több mint hét százaléka jelenleg is betöltetlen. De ebben nem áll egyedül. Ilyen arányban gazdátlanok a bőrgyógyászati és a kóronctani állások. A laboratóriumi üres státusok aránya még nagyobb: meghaladja a 9 százalékot. És akkor még nem beszélünk a többi hiányszakmáról, például a szemészetről, a közegészségügy-járványügyről, és az újabbak közül az anasztéziológiáról.

Hazánkban a dolgozó orvosok száma harmincezer körül van, ami európai viszonylatban is kiemelkedő. S ha ehhez hozzátesszük, hogy az orvosok háromnegyed része szakorvos — kétségtelenül ellentmondásnak hat orvoshiányról, illetve

egészségügyi hiányszakmáról szólni. De ettől a tény még tény marad.

Az utóbbi évtizedben már érvényesült a tudatos pályairányítás is. A hetvenes évek első felében a demográfiai igényeknek megfelelően gyarapították a szülész-nőgyógyász, valamint a gyermekgyógyász szakorvosi állások számát. Ugyanakkor lassabb lett az azelőtt gondot okozó sebészek és tüdőgyógyászok utánpótlása. Ez utóbbiban szerepet játszott a szakterület jövőjét illető elbizonytalanodás. S amikor a váltás megtörtént, s a tüdőgyógyászat pulmonológiává bővült, megnőtt iránta az érdeklődés. A hetvenes évek második felében már fokozott figyelmet fordítottak egyes hiányszakmák — radiológia, ideg-elmegyógyászat — feltöltésére.

Az Egészségügyi Minisztérium főosztályvezető-helyettese, dr. Sándor József, nemcsak felülről látja az orvosi szakterületek helytelen megítélésének, és az orvosi állások betöltetlenségének következményeit, hanem lentől, a hétköznapi gyakorlatból is. Több mint tíz évig volt ugyanis megyei kórházigazgató, és a saját bőrén is tapasztalhatta, mit jelent a betegek ellátása szempontjából, ha nincs elegendő szemész, vagy laboratóriumi szakorvos. Eppen ezért meglepett a figyelmeztetése: nem reális általában hiányszakmákról beszélni. Hatvankét orvosi szakág van az orvostudomány differenciálódása eredményeként. Egy városi kórházban azonban csak az intézmény feladatkörének megfelelő szakorvosokra van szükség. Akad

olyan megye, ahol van életgondó kóroncnok, de nincs elég ortopédorvos, vagy radiológus. Tulajdonképpen valamennyi megyének magának kell gondoskodnia az utánpótlásról, arról, hogy a betegellátás egyetlen szakterületen se szenvedjen hiányt.

Ennek többféle módja van. Például jól kell sáfárkodni a határidős rendelet által adott lehetőséggel. Ha a városi kórház belosztályán tíz orvos van, de csak hatra van szükség, akkor — figyelembe véve az orvosok érdeklődését, rátermettségét — irányítsák őket az ott hiányzó szakterületek felé, ha kell, a körzetbe, ha kell, a kórházi laboratóriumba. Eredményt várhatnak attól is, ha a megye vezetői anyagilag és erkölcsileg ki-vételeznek azokkal, akik valamilyen hiányszakmát pályáznak meg. Lakást adnak, munkahelyi pótlókat és nagyobb induló fizetést, mint másoknak. De könnyítene a helyzeten, ha megszüntetnék azt a helytelen gyakorlatot, hogy egyes helyeken nem a szakmai ellátás szükségleteit, hanem egyes orvosok kívánságát veszik tekintetbe, az állások szervezésénél.

A megoldás tehát: a szakmáknéti és a területenkénti jobb elosztás.

Vajon lehet-e hiányszakmákról szólni úgy, hogy megkerüljük azt a gyanakvó kérdést: nem a hálapénz lehetősége teszi-e vonzóvá a kívánatos klinikai szakmákat, és szorítja háttérbe a többi? Illetve: az orvosi bérezés mennyire ösztönöz a hiányszakmák megszüntetésére?

(Az egyik megyei kórházban egy időben ment nyugdíjba a nőgyógyász és a kóroncnok főorvos. Az utóbbi azonban lényegesen több nyugdíjjal. Egy fiatal orvos-tól nem várható, hogy a pályakezdekő, orvosi élete indulásakor már öregségére gondoljon. Annál inkább várható az orvosi fizetések megállapítóitól az, hogy ne kalkulálják be a bérekbe az egyáltalán nem kívánatos hálapénzt.)

Kevés olyan fiatal orvos van, aki, amikor szakmát választ, elsősorban anyagi megfontolásokat tartana szem előtt. Egyéb szubjektív tényezőknek van sorsdöntő szerepük. Az egyetemi képzés harmadik-negyedik évében megkezdődik a klinikai szakoktatása. Ekkor születnek meg az olyan elhatározások: belgyógyász, gyermekorvos, sebész stb. leszek. Ritka kivétel, ha valaki nem a klasszikus orvoslásra, a beteggel való közvetlen kapcsolatra vágyik. A kóroncnok jelentőségével a medicusok tisztában vannak, s aki végzés után ilyen állást megpályáz, legtöbbször csak azért teszi, hogy később az átlagosnál jobb sebész, vagy belgyógyász lehessen. Amióta világ a világ, aki orvosnak megy, az gyógyítani akar.

Az egyik vidéki kórházban kiváló kóroncnok főorvos dolgozott. Híre-neve túlterjedt a megye, sőt, az ország határára is. Itt nem kellett lasszóval fogni a pályázókat, mentek maguktól a fiatal orvosok, csak hogy a főorvos mellett dolgozhassanak. Igen. A példaadás is növelheti egy-egy szakterület presztízsét.

K. S.

Paprika

A Békés megyei Nagyszénáson tegnap délelőtti nemzetközi paprikatermesztési tanácskozás és bemutató kezdődött. A tanácskozás ma folytatódik.

Szegedi virágcsokrok (3.)

Hová tűnt a lagzivendég?

Egy szőregi lakodalom a sok közül, hajnalig tartó vigassággal, ünnepi kavalkáddal, s ha nem volna mindenki mindenkinek ismerős, észre sem vették volna, hogy úgy éjfél tájban eltűnt az egyik vendég. Feltűnt mégis, mert nem egyszerűen eggyel kevesebben lettek, hanem „a Zsupka” hiányzott. Szőregi jelenség számba menő, örökvidám, mindenkiel barátságos virágkertesze, a jó hangú Zsupka János oldaligott ki csendesen. S amint elment, ugyanúgy csendben óvakodott vissza két óra múlva, és talán sikerül is neki észrevétlenül újra bekapcsolódnia a mulatságba, ha nem éreznék valami különösét rajta.

— Jani, te bűdös vagy!
— Az lehet.
— Mitől?
— Kén. Volt egy kis eső, párák az éjszaka, oszt ilyenkor gyorsan meglepik a gombák.
— A rózsákat?
— A rózsákat. Mög köllött porozni.
— Aha.

Világos! Ha támadnak a gombák, mög köll porozni. Eénnel. Az meg bűdös. Akkor is, ha lakodalom van. És éjszaka.

A földet nem lehet becsapni — mondja Zsupka János —, meg a virágot sem! Meg kell neki adni, amit kíván! A munkát, a gondosságot meghálálja.

Gondosság: aki együtt él a földdel, minden apró rezdülését figyeli. Róla mesélték, hogy a természetvédelem oltalma alatt álló — amúgy a túrásaival nagy tulipánhagyma-ellenesség vakondfamíliát hajnalokon át leste: mit randalíroznak a szomszéd kertjében. Amikor aztán — mert a föld alatti bundásjóság nem ismer te-lekhatárokat — hozzá is átvándoroltak, lesben állva, szép sorjában kifogta az egész bandát, begyűjtötte egy vödörbe — és egytől egyik visszaengedte. Oda, ahonnan jöttek. A szomszéd-ba. Elvégre is védett állatok!

Zsupka Jánost Szalóky István könyve is említi a két háború közötti harmadik falkolász-virágkerteszed generációból.

— Ó az édesapám volt.
— Apólia az örökséget?
— Mit csináljak? A legszebb örökségem, hogy szeretem a földet. Soha nem is akarom mással foglalkozni. Amikor 56-ban leszereltem, és hazajöttem, mindjárt beálltam dolgozni. Két év múlva megnősültem, és a feleségemmel együtt kertészkedtünk. Rózsával kezdődött, de hamar felismertük, hogy a virághagyma jó üzlet, s elkezdődött összevásárolni. Hatvanban vettünk egy kertet a Dorozsmában, és azon

folytattuk a munkát. Hatvankettőben lett egy autónk. Egy Moszkvics.

— A „tollasodás” első jele.
— Az hát! Csak nem vet-tük, hanem nyertük!
— Nem is telt volna rá?
— Később. Akkor már jobban.

— Ha a saját fejlődésének állomásait a megszerzett tárgyakkal mérjük, igen jól áll. A második Mercedest használja, van egy „hétköznapi” autója, kisteherautója, kistraktora-nagytraktora, szép új háza. Irgyelt ember...

— Hát, először is, inkább tíz irigym legyen, mint egy, aki sajnál; másodsor meg, ezek a dolgok nekem nem dísznek vannak. Munkaeszközök! Amióta a virágdisznóvirány szövetkezet megalakult, a természetben is akkora változás következett be, hogy ezt igazán csak a gépesítéssel lehetett követni. Bejártam Európát, és nem a múzeumokat meg az áruházakat bújtam, hanem azt lestem, mit, hogyan csinálnak. Amióta a tulipánhagymát Hollandiából vehettük, állandóan azon voltam, ne csak a hagymát, a tudományukat is megszerzzem. Most géppel ültetem, géppel szedem a hagymát. Földet művelni, szállítani ugyancsak kellenek a gépek. És hogy nem Trabanttal visszük a vágott virágot Pestre? ... Erről jut eszembe, tudja mi a különbség a Mercedes és a gombostű között?

— Nem tudom.
— Majd megtudja, ha beleül!

Tíz körünkkel kapacitasszuk a Dorozsma-dűlő sárga porhanyós földjét az órabéres napszámosokkal, morzsolgatjuk az elomló rögök közül az apróhagymát. A gépesítésre esküdő Zsupka mester egyfolytában szidja „ezt a tetű munkát”.

— Látja, ezt a hollandok már kidobják!
— De ezt is meg kell becsülni, mert ez lesz a szaporítóanyag.

— Nem lehet mindig importálni... meg az drága is — szól közbe széles karimájú szalmakalapja alól az egyik napszámos. Megható ez a raagszkodás, ez a tulajdonostudattól áthatott gondolkodás. A magyarázat pillanatok alatt megvan: a fogadott segítők közt dolgozó asszony a sajátját bánynássza a földből. Zsupka Jánosné. A gazdasszony egyébként eleven tanúja a sajátos szőregi foglalkozás emborsorsokat formáló, messzesugárzó hatásának. Begyökerezett idegen, három évtizede az ország északkeleti csücskéből, „Almaország”-ból” elszármazott „gyűjt-maradt”. Beszédén

halványan át-ádereng az izes szabolcsi kiejtés, s a szépen ejtett, i-be hajló nyílt e-k, az elvétele becúszó diftongusok keverednek az ő-zéssel. A jonatán hazájából nem véletlenül került a „szőregi nemzet” vidékére. Az országot járó szőregi falkolások arra is áruáltak portékáikat, s egyikük nemcsak a bevételt vitte haza — az új asszonyt is. Az ifiasszony idegenbe kerülve, minden nyáron vendégül látta a hűgát, aki aztán maga is itt ragadt. Zsupkáné lett belőle. Zsupka Jánosnak már nem kellett Szabolcsba utaznia, aszszonyért...

Igriczi Zsigmond
(Következik:
Másfél hektár gerbera)

Megyei vezetők látogatása a mártélyi képzőművész táborban

Rácz Erzsébet képet mutat a megyei pártbizottság titkárainak. (Fotó: Enyedi Zoltán)

Zsűrízik a két hét alatt készült festményeket, rajzokat, kispasztikákat a XIX. országos ifjúsági képzőművész tábor művészeti vezetői, s ez jelzi, hogy a mártélyi nyár évente visszatérő, mindig vonzó rendezvénye immár záráshoz közeledik. A Holt-Tisza mentén készült alkotások közül a legjobbakat holnapról, péntek délutántól a vásárhelyi Tornyai János Múzeumban kiállításra tekinthetik meg az érdeklődők. A KISZ Központi Bizottsága és a megyei

KISZ-bizottság szervezésében rendezett táborban az idén mintegy nyolcvan fiatal képzőművész — közöttük négyen Lengyelországból és négyen Jugoszláviából — kapott alkotási lehetőséget, művésztanári segítséget te-hetsége kibontakoztatásához.

Tegnap, kora délután a mártélyi képzőművész táborban vendégeskedett dr. Koncz János, Gyárfás Mihály és Papdi József, a megyei pártbizottság titkárai. A vendégeket dr. Bódi

György, a KISZ Központi Bizottságának tagja, a megyei KISZ-bizottság első titkára és Rácz Erzsébet táborvezető fogadta, és tájékoztatott a fiatal képzőművészek által egyre nagyobb becsben tartott tábor életéről. A megyei pártbizottság titkárai megtekintették a holnap nyíló műhelykiállításra beavagatott rajzokat, festményeket, és elbeszélgettek a tábor vezetőivel, művésztanáraival és növendékeivel.